

Wydział Pedagogiki i Psychologii
Zakład Psychologii Społecznej

AGATA SIEROTA

*Obraz siebie osób skłonnych do samoutrudniania
w osiąganiu sukcesów*

The self-picture of people with an inclination to self-handicapping strategy
in achieving successes

KONCEPCJA SAMOUTRUDNIANIA

Koncepcja samoutrudniania w osiąganiu sukcesów została opisana w literaturze psychologicznej w roku 1978 przez Stevena Berglasa i Edwarda Jonesa.

Samoutrudnianie polega na działaniu, które może utrudnić sukces, lecz w przypadku ewentualnej porażki pozwala na ochronę samooceny. D. Doliński i A. Szmajke (1994) wyróżniają trzy typy takich działań, czyli form strategii samoutrudniania (*self-handicapping strategy*):

a) strategie behawioralne, gdy podmiot przez własne działanie utrudnia sobie osiągnięcie sukcesu, np. picie alkoholu przed ważnym zadaniem czy rezygnacja z przygotowań do zadania;

b) strategie niebehawioralne, czyli demonstracyjne (A. Sierota 2001) — okazywanie różnego typu słabości przed przystąpieniem do działania: symptomów lęku, pogorszenia nastroju, dolegliwości fizycznych;

c) strategie symboliczne — polegające na negatywnej percepcji sytuacji zadaniowej, np. spostrzeganie warunków jako mniej korzystnych niż są one w istocie, spostrzeganie zadania jako trudniejszego, a partnera, z którym osoba ma współpracować, jako mniej zdolnego.

Zastosowanie każdej z tych trzech form strategii pozwala na usprawiedliwienie ewentualnej porażki i — co najistotniejsze — na ochronę przekonania o własnych

uzdolnieniach mimo braku sukcesu, np. nie zdałem egzaminu nie dlatego, iż jestem niezdolny, lecz dlatego, że:

- a) nie byłem przygotowany (strategia behawioralna),
- b) źle się czułem (strategia demonstracyjna),
- c) egzamin był bardzo trudny (strategia symboliczna).

Należy tu podkreślić prospektywny charakter strategii samoutrudniania. Jest ona stosowana jeszcze przed osiągnięciem faktycznego wyniku. To odróżnia ją od mechanizmów obronnych, które są uruchamiane dopiero po odniesieniu porażki (M. Tubek 1993).

Jeżeli stosuje się samoutrudnianie, to działa wówczas tzw. reguła pomniejszania H. H. Kelleya, która powoduje, iż pewność przyczyny porażki, np. na egzaminie, zmniejsza się, gdy oprócz łatwo nasuwającego się wyjaśnienia, np. brak zdolności, istnieje dodatkowa przyczyna, np. brak właściwego przygotowania. Trudno wówczas określić, co i w jakim stopniu zdecydowało o niepowodzeniu.

S. Berglas i E. Jones (1978) przypuszczali, że stosowanie samoutrudniania może mieć korzystny wpływ w sytuacji, gdy mimo obaw osoba osiągnie sukces. Powinno wystąpić tu tzw. spotęgowanie sukcesu, zgodnie z regułą powiększania H. H. Kelleya, która sprawia, iż w sytuacji, gdy obserwujemy czynnik utrudniający powodzenie (np. brak właściwego przygotowania), zdolności uzyskującego sukces wydają się większe.

Jednak liczne badania (D. Doliński, A. Szmajke 1994) wykazują, że strategia samoutrudniania jest w większym stopniu nastawiona na obronę niż podwyższenie samooceny, szczególnie u osób, które są osobowościowo skłonne do samoutrudniania. Jednak samoutrudnianie w niewielkim stopniu chroni osobę przed negatywnymi konsekwencjami porażki w oczach innych, i to jedynie w stosunku do obserwatorów, którzy sami skłonni są do stosowania *self-handicapping strategy* (D. Doliński 1991, A. Szmajke 1996).

Powyższe rozważania ukazują samoutrudnianie jako skomplikowany, lecz mało efektywny sposób radzenia sobie z niepewnością własnych kompetencji w sytuacjach zadaniowych. Niezwykle interesujący wydaje się obraz cech osób, dla których istotniejsza od realnych sukcesów jest ochrona samooceny.

ZMIENNE OSOBOWOŚCIOWE POWIĄZANE ZE SKŁONNOŚCIĄ DO SAMOUTRUDNIANIA

SAMOOCENA A SKŁONNOŚĆ DO SAMOUTRUDNIANIA

Według S. Berglasa i E. Jonesa (1978) głównym motywem stosowania strategii samoutrudniania jest zabezpieczenie wysokiej i niepewnej samooceny

przed sytuacją ewentualnej porażki. W swoich rozważaniach oraz badaniach skupili się głównie na sytuacji doraźnego stosowania tej strategii. Wspominają jedynie o możliwości wystąpienia chronicznego samoutrudniania, które nazywają samoutrudnieniową dezorganizacją osobowości.

Przeprowadzono wiele badań dotyczących związku samooceny i samoutrudniania, które analizowały wpływ poziomu, pewności oraz stopnia rozbieżności pomiędzy „ja realnym” a „ja idealnym” na stosowanie *self-handicapping strategy*.

Samoocena o określonym poziomie (wysoka lub niska) i stopniu pewności była wywoływana eksperymentalnie (tzw. samoocena sytuacyjna) lub mierzona kwestionariuszowo skalami różnego rodzaju (za: D. Doliński, A. Szmajke 1994). W większości badań przy pomiarze kwestionariuszowym stosowano manipulację poczuciem pewności samooceny.

Wskaźnikiem samoutrudniania było stosowanie określonych strategii lub poziom skłonności do samoutrudniania mierzony *Scale of Self-Handicapping Strategy* (SSHS) E. Jonesa i F. Rhodewalta, a w badaniach polskich — Antycypacyjną Skalą Obrony Samooceny (ASO) K. Świątnickiego i A. Szmajke.

S. Berglas i E. Jones (1978) eksperymentalnie wywoływali u osób badanych wysoką i pewną oraz wysoką i niepewną samoocenę, uzyskując potwierdzenie swej tezy o związku wysokiej i niepewnej samooceny ze stosowaniem samoutrudniania. Wyniki badań R. Harrisa i C. R. Snydera (1986) wskazują natomiast na brak związku stosowania strategii z poziomem samooceny, a raczej z jej niepewnością.

D. M. Tice i R. F. Baummeister (1990) oraz M. Tubek (1994), dokonując kwestionariuszowego pomiaru samooceny, wykazali, iż strategię stosują osoby zarówno z wysoką, jak i z niską samooceną, przy czym w przypadku osób z wysoką samooceną korelacja z samoutrudnianiem jest wyższa.

Interesujący jest fakt, iż skłonność do samoutrudniania, mierzona Skalą SHS lub ASO we wszystkich badaniach (E. Jones i W. Rhodewalt za: M. Tubek 1994, M. J. Strube i L. A. Roemmele; A. Rybotycka oraz J. Wilk za: D. Doliński, A. Szmajke 1994), koreluje ujemnie z samooceną. Oznacza to, że im osoba charakteryzuje się wyższą skłonnością do samoutrudniania, tym niższy jest poziom jej samooceny.

„Samousprawiedliwianie” mierzone Antycypacyjną Skalą Obrony Samooceny K. Świątnickiego i A. Szmajke wykazało powiązania z poziomem „ja realnego”, „ja idealnego” oraz samoakceptacją, mierzonymi Inwentarzem Samooceny D. Drwala i R. Wiechnik. Podskala „samousprawiedliwianie” koreluje ujemnie z poziomem „ja realnego” u kobiet i mężczyzn. Oznacza to, że im wyższa skłonność do samousprawiedliwiania, tym niższa samoocena. Natomiast podskala ta koreluje dodatnio z poziomem „ja idealnego” (istotna zależność tylko w grupie

mężczyzn, choć w grupie kobiet kierunek zależności był taki sam). Im wyższa skłonność do samousprawiedliwiania, tym wyższe „ja idealne”, a w konsekwencji — niższa samoakceptacja.

Można twierdzić, iż doraźne stosowanie strategii (badane w sytuacjach eksperymentalnych) może występować u osób z różnym poziomem samooceny. Poziom samooceny najprawdopodobniej determinuje cele, dla których jest stosowane samoutrudnianie (podwyższenie i/lub obrona samooceny) (A. Szmajke 1996).

Interesujące jest to, jakie cechy osobowości sprzyjają wytworzeniu się skłonności do stosowania *self-handicapping strategy*.

CECHY OSOBOWOŚCIOWE POWIĄZANE ZE SKŁONNOŚCIĄ DO SAMOUTRUDNIANIA

Samoutrudnianie rozumiane jako względnie trwała właściwość zachowania przejawia się w tendencji do usprawiedliwiania swoich niepowodzeń. Charakterystyczne jest dla niego słabe zdyscyplinowanie, niska motywacja do działania oraz niska odporność emocjonalna. Skłonność do samoutrudniania wydaje się konsekwencją współwystępowania cech, które sprzyjają nieadekwatnemu reagowaniu w sytuacjach zadaniowych.

Analiza korelacji (D. Doliński, A. Szmajke 1994, I. Rybotycka oraz E. Wilk za D. Doliński, A. Szmajke 1994, A. Szmajke 1996) wykazała, że im bardziej osoba jest skłonna do samoutrudniania, tym niższy ma poziom potrzeby aprobaty społecznej ($r = -0,40$, $\alpha = 0,001$) i poziom motywacji osiągnięć ($r = -0,38$, $\alpha = 0,001$). Natomiast charakteryzuje się wyższym poziomem lęku przed negatywną oceną społeczną ($r = 0,29$, $\alpha = 0,01$), wyższym poziomem lęku przed sukcesem ($r = 0,26$, $\alpha = 0,01$) oraz wyższym poziomem orientacji na stan niż orientacji na działanie ($r = -0,30$, $\alpha = 0,01$).

Wyniki te ukazują skłonnych do samoutrudniania jako osoby, które z powodu obaw o poziom własnych kompetencji i lęku przed ich negatywną oceną nie dążą do sukcesu. Jednocześnie niski poziom aprobaty społecznej potwierdza, iż są one gotowe kreować społecznie nieaprobowany obraz siebie, jeżeli to pozwoli im na ochronę poczucia własnych zdolności.

Ten interesujący obraz cech osób skłonnych do samoutrudniania był motywem do przeprowadzenia badań własnych, które zostaną zaprezentowane w dalszej części artykułu.

BADANIA WŁASNE

Analizując związek skłonności do samoutrudniania i obrazu siebie, można m.in. rozpatrywać związek samoutrudniania z poszczególnymi cechami realnego

i idealnego obrazu siebie oraz samoakceptację w zakresie tych cech. Można założyć, iż potrzeba osiągnięć, potrzeba wytrwałości oraz zaufanie do siebie to trzy kluczowe cechy, których niski poziom może współwystępować ze skłonnością do samoutrudniania.

Niski poziom potrzeby osiągnięć korelujący ze skłonnością do samoutrudniania (D. Doliński, A. Szmajke 1994) i potrzeby wytrwałości przyczynia się do tego, iż osoba w małym stopniu jest zainteresowana faktycznym osiągnięciem sukcesu. Te właściwości oraz niski poziom zaufania do samego siebie, wynikający z niepewności własnych kompetencji, mogą ułatwiać kształtowanie skłonności do samoutrudniania. Techniki samoutrudniania umożliwiają funkcjonowanie w sytuacjach zadaniowych, które — choć często skutecznie broniące samooceny — nie sprzyjają rozwijaniu wytrwałości w działaniu, a jednocześnie nie budują zaufania do samego siebie. S. Berglas i E. Jones podkreślają, iż samoutrudnianie może powodować trwałe obniżenie motywacji osiągnięć (za D. Doliński, W. Gromski, A. Szmajke 1986). Częste stosowanie samoutrudniania sprawia, iż osoba zaczyna w dużo większym stopniu koncentrować się na obronie „ja” niż na osiągnięciu realnych sukcesów.

W badaniach własnych założono, że skłonność do samoutrudniania współwystępuje z niskim poziomem potrzeby osiągnięć, potrzeby wytrwałości i zaufania do siebie.

Ze względu na niewielką liczbę dotychczasowych badań dotyczących związku skłonności do samoutrudniania z cechami osobowościowymi, niniejsze analizy potraktowano eksploracyjnie, jako umożliwiające wyznaczenie dalszych kierunków badań w tym zakresie.

METODY

W badaniach wykorzystano dwie metody: Antycypacyjną Skalę Obrony Samooceny (ASO) K. Świątnickiego i A. Szmajke, badającą poziom skłonności do samoutrudniania (D. Doliński, A. Szmajke 1994) oraz *The Adjective Check List* (Test Przymiotnikowy ACL) H. G. Gougha i A. B. Heilbruna w opracowaniu Z. Płużek i R. Drwala.

Skala ASO jest polską wersją *Scale of Self-Handicapping Strategy* (SSHS), stworzonej w roku 1982 przez E. Jonesa, F. Rhodewalta i współpracowników. K. Świątnicki i A. Szmajke wyodrębnili w skali ASO trzy podskale: samousprawiedliwianie, zdyscyplinowanie oraz odporność emocjonalną. W pracy ze względu na metodologiczne opierano się na całościowym wyniku skali i nie dokonywano analizy podskal (przeprowadzona analiza czynnikowa podważyła możliwość ich wyodrębnienia).

Test Przymiotnikowy ACL składa się z 37 skal pozwalających na wszechstronną analizę osobowości. Zastosowano wariant „Jaki jesteś” oraz „Jaki chciałbyś być”, co umożliwia pomiar obrazu „ja realnego”, „ja idealnego” oraz poziomu samoakceptacji.

Aby ustalić współzależności między zmiennymi, wyniki poddano analizie korelacyjnej (r Pearsona).

Grupa badawcza składała się ze 120 osób (kobiet i mężczyzn) zamieszkałych w Lublinie, w wieku 20–24 lat, z wykształceniem niepełnym wyższym, studentów różnych kierunków UMCS, którzy nie rozpoczęli jeszcze pracy zawodowej.

WYNIKI BADAŃ WŁASNYCH

Analiza korelacji skłonności do samoutrudniania z obrazem siebie wykazała większą liczbę współzależności w zakresie „ja realnego” oraz samoakceptacji niż z obrazem siebie w zakresie „ja idealnego” (patrz: Aneks).

Im wyższy poziom skłonności do samoutrudniania prezentuje osoba, tym podaje mniejszą liczbę przymiotników pozytywnych (Fav), a większą liczbę przymiotników negatywnych (Unfav) w zakresie „ja realnego” oraz wykazuje większą rozbieżność z „ja idealnym” (niższy poziom samoakceptacji).

W zakresie „ja realnego” osoba taka uzyskuje wyższe wyniki w skali „potrzeba wsparcia” (Suc), „potrzeba ponizania się” (Aba), „wysoka oryginalność, wysoka inteligencja” (A2), „przystosowane dziecko” (AC), „wysoka oryginalność, niska inteligencja” (A1), „potrzeba zmian” (Cha). Natomiast niższe wyniki w następujących skalach: „potrzeba osiągnięć” (Ach), „potrzeba dominacji” (Dom), „potrzeba wytrwałości” (End), „potrzeba porządku” (Ord), „potrzeba opieki nad innymi” (Nur), „potrzeba rozumienia siebie i innych” (Int), „zaufanie do siebie” (S-Cfd), „przystosowanie osobiste” (P-Adj), „idealny obraz siebie” (Iss), „typowość” (Com), „samokontrola” (S-Cn), „przywództwo” (MIs), „męskość” (Mas), „opiekuńczy rodzic” (NP), „dorosły” (A), „swobodne dziecko” (FC), „niska oryginalność, niska inteligencja” (A3), „niska oryginalność, wysoka inteligencja” (A4).

W zakresie „ja idealnego” im osoba bardziej skłonna jest do samoutrudniania, tym uzyskuje wyższe wyniki w skali „potrzeba autonomii” (Aut), natomiast niższe — w skalach: „potrzeba podporządkowania” (Def), „potrzeba wsparcia” (Suc), „potrzeba ponizania się” (Aba), „typowość” (Com), „samokontrola” (S-Cn).

Analiza współczynników determinacji wykazała, iż skłonność do samoutrudniania jest w największym stopniu powiązana z potrzebą wytrwałości w zakresie „ja realnego” (End) — 35%, skalą „opiekuńczy rodzic” w zakresie „ja realnego” (NP) — 33% oraz potrzebą osiągnięć w zakresie „ja realnego” (Ach) — 32%.

INTERPRETACJA

Przedstawiona tu analiza pozwala na ukazanie bardzo interesującego obrazu siebie osób skłonnych do samoutrudniania.

Skłonność do samoutrudniania współwystępuje ze zdecydowanie negatywnym spostrzeganiem siebie. Skłonni do stosowania *self-handicapping strategy* charakteryzują się rozbieżnością między „ja realnym” a „ja idealnym” w zakresie wielu cech, co świadczy o tym, że nie akceptują swego obrazu „ja”.

Osoby skłonne do samoutrudniania w większym stopniu niż osoby niesklonne do stosowania utrudnień chciałyby umieć wytrwale dążyć do celu, sumiennie pracować i mieć zaufanie do własnych możliwości. Zdają więc sobie sprawę z własnych trudności oraz z wartości takich cech.

Im bardziej osoba skłonna jest do samoutrudniania, tym:

— negatywniej ocenia siebie, co może świadczyć o przygnębieniu, wewnętrznych sprzecznościach, obawie przed przyszłością, łatwym załamywaniu się pod wpływem zmiennych kolei życia,

— przejawia większy niepokój, jest napięta, ulega nastrojom, wątpi w siebie, ma często poczucie osobistego pecha i niepowodzenia, obawia się, czy zdoła podołać stresom i napięciom życia; spostrzegana jest jako przyjmująca postawę obronną, nieobecna, roztargniona;

— bardziej może być skłonna do wyrażania oporu w dziwny i nietypowy sposób;

— częściej poszukuje zadowolenia w marzeniach i fantazjach, a nie w rzeczywistości;

— działa mniej efektywnie, trudno jest jej określać i osiągać cele, jest bardziej zmienna, łatwo porzuca podjęty kierunek, wydaje się mieć słabe morale, trudniej jest jej uruchomić posiadane zasoby, podjąć działania; oczekuje szybkich gratyfikacji, unika sytuacji wymagających konfrontacji, rywalizacji oraz sprawdzania się;

— mniej odczuwa potrzebę bycia rzetelnym, sumiennym, pilnym, obowiązkowym;

— bardziej działa w sposób niezaprogramowany, zmienny, nieprzewidywalny, oryginalny, kieruje się w większym stopniu instynktem niż konkretnym planem działania, cieszą ją zmiany i różnorodność, męczy rutyna, lubi nieuporządkowane i złożone doświadczenia;

— unika bliskich relacji z innymi ludźmi, ostrożnie nawiązuje kontakty, wątpi w intencje innych osób i przejawia nastawienia obronne;

— bardziej rozmyśla nad znaczeniem relacji międzyludzkich, komplikuje je, boi się zaangażowania emocjonalnego, ogranicza się do wąskiego repertuaru ról,

z powodu obaw pełne uczestniczenie w kontaktach społecznych jest dla niej trudne;

— ma większe poczucie niezgodności swoich zachowań z rolą społeczną wynikającą z płci;

— bardziej spozstrzega innych jako silniejszych i skuteczniejszych, zasługujących na więcej niż ona sama, ma niewielkie oczekiwania w stosunku do innych, podporządkowuje się ich pragnieniom i życzeniom, jest nieasertywna w kierunku uległości;

— bardziej zabiega o wsparcie, a jednocześnie sama nie chciałaby być taka, co może budzić w niej ambiwalentne uczucia;

— mniej odczuwa potrzebę bycia delikatnym, skromnym, uczciwym, cierpliwym i zrównoważonym;

— bardziej chciałaby być niezależna, samodzielna, stanowcza, uparta i mniej zwracająca uwagę na uczucia innych;

— jest bardziej wrażliwa na agresję i napastliwość,

— mniej jest skuteczna w radzeniu sobie z wymaganiami w pracy i odpowiedzialnością wynikającą z dorosłości, trudność sprawia jej odejście od podporządkowanych ról dziecięcych, przejawia zależność, niepewność w stawianiu czoła wymogom dorosłego życia.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Obraz siebie osób skłonnych do samoutrudniania wskazuje na brak przystosowania ich do dorosłego życia. Oryginalność i zmienność w działaniu, nieodporność na stresy powoduje, iż osoby te działają mało efektywnie w sytuacjach zadaniowych. Niska motywacja osiągnięć, brak wytrwałości w działaniu połączone z brakiem zaufania do siebie sprawiają, iż trudno im odnosić sukcesy.

Nieprzystosowanie do dorosłego życia przejawia się również w nieumiejętności nawiązywania satysfakcjonujących kontaktów interpersonalnych. Osoby skłonne do samoutrudniania charakteryzuje podporządkowanie oczekiwaniom innych osób, a jednocześnie niezadowolenie ze swej uległej postawy i unikanie bliskości.

Interesujące wydaje się to, czy osoby skłonne do samoutrudniania również w sytuacjach społecznych stosują różnego typu utrudnienia, by usprawiedliwić ewentualną interpersonalną porażkę? Kontakty interpersonalne osób skłonnych do samoutrudniania mogą być więc nowym interesującym obszarem poszukiwań badawczych.

BIBLIOGRAFIA

- Berglas S., Jones E., *Drug choice as self-handicapping in response to noncontingent success*, „Journal of Personality and Social Psychology” 1978, nr 36, s. 405–117.
- Doliński D., Gromski W., Szmajke A., *Rzucanie kłód pod własne nogi. Berglasa i Jonesa teoria autohandicapu*, „Przegląd Psychologiczny” 1986, nr 3, s. 645–670.
- Doliński D., *Skuteczność strategii samoutrudniania jako narzędzia wywierania korzystnego wrażenia na innych ludziach*, „Przegląd Psychologiczny” 1991, nr 1, s. 45–53.
- Doliński D., Szmajke A., *Samoutrudnianie*, PTP, Olsztyn 1994.
- Gough H. G., Heilbrun A. B., *The Adjective Check List Manual*, Palo Alto: Consulting Psychologists Press 1980.
- Harris R., Snyder C. R., *The role of uncertain self-esteem in self-handicapping*, „Journal of Personality and Social Psychology” 1986, nr 51, 1191–1199.
- Sierota A., *Osobowościowe korelaty skłonności do samoutrudniania*, niepublikowana praca doktorska, UMCS, Lublin 2001.
- Szmajke A., *Samoutrudnianie jako sposób autoprezentacji*, PAN, Warszawa 1996.
- Tice D. M., Baumeister R. F., *Self-esteem, self-handicapping and self-presentations: The strategy of inadequate practice*, „Journal of Personality” 1990, nr 58, s. 443–464.
- Tubek M., *Samoutrudnianie, mechanizm obronny, świadomość strategii*, „Przegląd Psychologiczny” 1993, nr 3, s. 281–292.
- Tubek M., *Samooocena a samoutrudnianie*, „Przegląd Psychologiczny” 1994, nr 1–2, s. 65–77.

SUMMARY

The article refers to the conception of self-handicapping strategy created in 1978 by S. Berglas and S. Jones. The use of self-handicapping strategy is an interesting, but little efficient way to protect uncertain self-appraisal in case of an expected adversities. The main subject of the paper is the problem of self-picture of people inclined towards self-handicapping strategy. The author of the paper shows the results of research carried out in a group of 120 people (aged 20–24) based on K. Świątnicki and A. Szmajke's Anticipation Scale of Self-Appraisal Defence (ASO) examining the level of tendency to self-handicapping strategy and The Adjective Check List (ACL) by H. G. Gough and A. B. Heilbrun elaborated by Z. Płużek and R. Drwal, which allows to make a comprehensive analysis of many components of self-picture with “real ego”, “ideal ego”, and self-acceptance.

The results were subject to a correlation analysis with the use of Pearson's r coefficient. People who have a tendency towards self-handicapping strategy perceive oneself negatively and are characterized by the low level of self-acceptance. Of interest are the results proving evident difficulties not only in task situations, but also in interpersonal contacts, which can be the area of new researches.

ANEKS

Tab. 1. Skłonność do samoutrudniania a obraz siebie (r Pearsona)
 Tendency to self-handicapping strategy versus the self-picture (Pearson's r coefficient)

Korelacje	„Ja realne”	„Ja idealne”	Samoakceptacja
No	brak istotnych korelacji	brak istotnych korelacji	brak istotnych korelacji
Fav	-0,464**, 21%	brak istotnych korelacji	0,326**, 11%
Unfav	0,515**, 26%	brak istotnych korelacji	0,521**, 27%
Com	-0,341**, 11%	-0,26**, 6%	brak istotnych korelacji
Ach	-0,567**, 32%	brak istotnych korelacji	0,510**, 26%
Dom	-0,484**, 23%	brak istotnych korelacji	0,432**, 19%
End	-0,588**, 35%	brak istotnych korelacji	0,535**, 29%
Ord	-0,532**, 28%	brak istotnych korelacji	0,401**, 16%
Int	-0,270**, 7%	brak istotnych korelacji	brak istotnych korelacji
Nur	-0,270**, 7%	brak istotnych korelacji	0,217*, 5%
Aff	-0,385**, 15%	brak istotnych korelacji	0,338**, 11%
Het	-0,223*, 5%	brak istotnych korelacji	0,258**, 6%
Exh	brak istotnych korelacji	brak istotnych korelacji	brak istotnych korelacji
Aut	brak istotnych korelacji	0,232*, 5%	brak istotnych korelacji
Agg	brak istotnych korelacji	brak istotnych korelacji	brak istotnych korelacji
Cha	0,251*, 6%	brak istotnych korelacji	0,254*, 5%
Suc	0,308**, 9%	-0,332**, 11%	0,378**, 14%
Aba	0,274**, 7%	-0,215*, 5%	0,285**, 8%
Def	brak istotnych korelacji	-0,223*, 5%	brak istotnych korelacji
Crs	brak istotnych korelacji	brak istotnych korelacji	0,205*, 4%
S-Cn	-0,272**, 7%	-0,243*, 6%	brak istotnych korelacji
S-Cfd	-0,408**, 17%	brak istotnych korelacji	0,425**, 18%
P-Adj	-0,391**, 15%	brak istotnych korelacji	0,284**, 8%
Iss	-0,465**, 21%	brak istotnych korelacji	0,428**, 18%
Cps	brak istotnych korelacji	brak istotnych korelacji	brak istotnych korelacji
Mls	-0,449**, 20%	brak istotnych korelacji	0,241*, 4%
Mas	-0,359**, 13%	brak istotnych korelacji	0,319**, 10%
Fem	brak istotnych korelacji	brak istotnych korelacji	brak istotnych korelacji
CP	brak istotnych korelacji	brak istotnych korelacji	brak istotnych korelacji
NP	-0,575**, 33%	brak istotnych korelacji	0,439**, 19%
A	-0,488**, 24%	brak istotnych korelacji	0,503**, 25%
FC	-0,239*, 6%	brak istotnych korelacji	0,287**, 8%
AC	0,543**, 29%	brak istotnych korelacji	0,542**, 29%
A1	0,223*, 5%	brak istotnych korelacji	brak istotnych korelacji
A2	0,401**, 16%	brak istotnych korelacji	0,265**, 7%
A3	-0,265**, 7%	brak istotnych korelacji	0,256*, 6%
A4	-0,378**, 14%	brak istotnych korelacji	brak istotnych korelacji

* — $\alpha < 0,05$ ** — $\alpha < 0,05$

W procentach podano współczynniki determinacji.

Pełne nazwy skal Testu ACL:

No — liczba zaznaczonych przymiotników, Fav — liczba przymiotników pozytywnych, Unfav — liczba przymiotników negatywnych, Com — skala kontrolna (typowość), Ach — potrzeba osiągnięć, Dom — potrzeba

dominacji, End — potrzeba wytrwałości, Ord — potrzeba porządku, Int — potrzeba rozumienia siebie i innych, Nur — potrzeba opiekowania się innymi, Aff — potrzeba afiliacji, Het — potrzeba kontaktów heteroseksualnych, Exh — potrzeba zwracania na siebie uwagi, Aut — potrzeba autonomii, Agg — potrzeba agresji, Cha — potrzeba zmian, Suc — potrzeba wsparcia, Aba — potrzeba poniżania się, Def — potrzeba podporządkowania, Crs — gotowość poddania się poradnictwu, S-Cn — samokontrola, S-Cfd — zaufanie do siebie, P-Adj — przystosowanie osobiste, Iss — skala idealnego obrazu siebie, Cps — skala osobowości twórczej, Mls — przywództwo, Mas — męskość, Fem — kobiecość, CP — krytyczny rodzic, NP — opiekuńczy rodzic, A — dorosły, FC — swobodne dziecko, AC — przystosowane dziecko, A1 — wysoka oryginalność i niska inteligencja, A2 — wysoka oryginalność i wysoka inteligencja, A3 — niska oryginalność i niska inteligencja, A4 — niska oryginalność i wysoka inteligencja.